Agnieszka Kubiak Cyrul
dr, Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Zakres stosowania nowej dyrektywy w sprawie imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych z perspektywy prawa polskiego

Wprowadzenie

25 listopada 2015 r. Parlament Europejski i Rada UE przyjęły nową dyrektywę w sprawie imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych (dalej cytowana jako dyrektywa 2015/2302)[1]. Stanowi to uwieńczenie procesu legislacyjnego zapoczątkowanego przez Komisję Europejską 9 lipca 2013 r. przedłożeniem Parlamentowi i Radzie projektu dyrektywy[2].

Dyrektywa 2015/2302 zastąpi obowiązującą od ponad 20 lat dyrektywę 90/314/EWG[3] Podstawowym celem dotychczasowej dyrektywy było ustanowienie wspólnych reguł prawnych dotyczących zawierania i wykonywania umów o imprezę turystyczną, by ułatwić w ten sposób przedsiębiorcom z branży turystycznej świadczenie usług na wspólnym rynku unijnym, umożliwić konsumentom czerpanie korzyści z porównywalnych warunków nabywania pakietowych usług turystycznych we wszystkich państwach członkowskich, a przede wszystkim zapewnić im odpowiednią ochronę prawną. Zasadniczo uznać można, że dyrektywa 90/314/EWG cele te zrealizowała. Nie wytrzymała jednak próby czasu, gdyż przewidziana w niej ochrona kon-

---

1 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2302 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych, zmieniająca rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 i dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE oraz uchylająca dyrektywę Rady 90/314/EWG OJ L 326, 11.12.2015, s. 1–33.

2 Projekt dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie imprez turystycznych i aranżowanych usług turystycznych, zmieniająca rozporządzenie (WE) nr 2006/2004, dyrektywę 2011/83/UE i uchylająca dyrektywę Rady 90/314/EWG /* COM/2013/0512 final – 2013/0246 (COD) */.

3 Dyrektywa Rady z dnia 13 czerwca 1990 r. w sprawie zorganizowanych podróży, wakacji i wycieczek (90/314/EWG). OJ L 158, 23.6.1990, s. 59–64.

sumenta na rynku usług turystycznych okazała się nieadekwatna do wyzwań związanych z rozwojem Internetu[4]. Ponadto dyrektywa 90/314/EWG, przyjmująca zasadę minimalnej harmonizacji, doprowadziła do zróżnicowania ochrony prawnej oferowanej konsumentom w poszczególnych prawach krajowych. Państwa członkowskie mogły wykraczać poza dyrektywę, oferując konsumentom szerszą ochronę. W rezultacie przyczyniło się to do powstania nierówności prowadzących do ograniczeń w obrocie transgranicznym na rynku usług turystycznych, co szczególnie odczuwali przedsiębiorcy.

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie założeń nowej dyrektywy co do zakresu jej zastosowania i wynikających z nich koniecznych modyfikacji w prawie polskim w zakresie ochrony konsumenta na rynku usług turystycznych. Z uwagi na ograniczoną formułę artykułu niemożliwe jest wyczerpujące omówienie wszystkich zagadnień związanych z przyjęciem dyrektywy 2015/2302. W szczególności poza zakresem niniejszej analizy pozostają zagadnienia związane z zmianami w zakresie obowiązków informacyjnych przedsiębiorcy na rynku usług turystycznych, sposobu zawierania oraz treści umowy o imprezę turystyczną, odpowiedzialności organizatora za niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy o imprezę turystyczną oraz ochrony na wypadek niewypłacalności przedsiębiorcy.

Harmonizacja maksymalna

Dyrektywa 2015/2302 zawiera nowoczesną regulację prawną dotyczącą usług turystycznych obejmującą swoim zakresem większy ich zakres oraz szerszy krąg podmiotów. Jej podstawowym celem jest usunięcie luk i niejasności powstałych na gruncie dyrektywy 90/314/EWG oraz dostosowanie regulacji prawnych państw członkowskich do wyzwań związanych z handlem elektronicznym, w sposób jak najbardziej jednolity na obszarze funkcjonowania rynku unijnego. Z tego powodu państwa członkowskie nie będą mogły utrzymywać w mocy ani wprowadzać do prawa krajowego przepisów odbiegających od tych, które zostały ustanowione w dyrektywie, w tym przepisów surowszych lub łagodniejszych, które prowadziłyby do zróżnicowanego poziomu ochrony podróżnych[5].

---

[4] Szerzej na ten temat: Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – Przepisy UE dotyczące imprez turystycznych w epoce cyfrowej (COM/2013/0513final), dostępny na stronie: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN-PL/ALL/?uri=CELEX:52013DC0513&from=EN.

[5] Art. 4 dyrektywy. Tekst dyrektywy przedstawiony do publikacji zawarty jest w dokumencie nr 9173/3/15 REV 3 z dnia 22 września 2015 r.: Position of the Council at first reading with view to the adoption of a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on package travel and linked travel arrangements, amending Regula-

Regulacja prawna umów o imprezę turystyczną i powiązanych usług turystycznych w dyrektywie 2015/2302 oparta została na zasadzie maksymalnej harmonizacji. Wynika z tego założenie, że materia objęta zakresem tej dyrektywy została uregulowana przez ustawodawcę unijnego w sposób wyczerpujący. W rezultacie niedopuszczalne będzie utrzymywanie w mocy, po upływie czasu przewidzianego na jej transpozycję do prawa polskiego, dotychczasowych przepisów zapewniających odmienny poziom ochrony prawnej. Ponadto ustawodawca polski nie będzie mógł regulować samodzielnie materii objętej zakresem dyrektywy, ani rozwijać lub uzupełniać jej treści w formie dodatkowych regulacji prawnych, chyba że wyraźnie umożliwia to sama dyrektywa. Niedopuszczalna jest również rezygnacja z implementacji części dyrektywy[6]. Zgodnie z motywem 21 preambuły do dyrektywy „państwa członkowskie mogą utrzymać w mocy lub ustanowić przepisy krajowe odpowiadające wszystkim lub niektórym przepisom niniejszej dyrektywy w odniesieniu do umów nieobjętych zakresem jej stosowania. Państwa członkowskie mogą na przykład utrzymać w mocy lub ustanowić przepisy odpowiadające przepisom niniejszej dyrektywy w odniesieniu do niektórych odrębnych umów dotyczących pojedynczych usług turystycznych (takich jak wynajem domów wakacyjnych) lub imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych, które są oferowane lub których nabywanie jest ułatwiane na zasadach niekomercyjnych ograniczonej grupie podróżnych i wyłącznie okazjonalnie, lub imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych obejmujących okres krótszy niż 24 godziny i nieobejmujących zakwaterowania".

W przypadku dyrektywy 2015/2302 margines swobody ustawodawcy polskiego w procesie implementacji jest bardzo ograniczony. Jedynie w kilku przypadkach ustawodawca unijny pozostawia ustawodawcy krajowemu wybór odpowiedniej regulacji prawnej. Przykładem jest art. 12 ust. 5 dyrektywy, na podstawie którego państwa członkowskie mogą przewidzieć w prawie krajowym, że podróżny ma prawo odstąpić od umowy o udział w imprezie turystycznej zawieranej poza lokalem przedsiębiorstwa w terminie 14 dni bez podawania przyczyn. Zwrócić należy uwagę, że podobnej swobody ustawo-

tion (EC) No 2006/2004 and Directive 2011/83/EU of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directive 90/314/EEC – Adopted by the Council on 18 September 2015; dostępny na stronie: http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9173-2015-REV-3/en/pdf.

[6] W motywie 27 preambuły do dyrektywy wyraźnie stwierdzono, że obowiązek informacyjny został określony w dyrektywie w sposób wyczerpujący. Szerzej na temat zasad transpozycji dyrektyw do prawa krajowego: E. Zielińska, *Implementacja do polskiego porządku prawnego dyrektyw Unii Europejskiej. Zagadnienia wybrane*. Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, Warszawa 2012, dostępny na stronie: http://www.iws.org.pl/pliki/files/badania/raporty/raporty/Zieli%C5%84ska%20E%20Implementacja%202012.pdf.

dawca krajowy nie posiada w przypadku umów o udział w imprezie turystycznej zawieranych na odległość. Ponadto na podstawie art. 13 ust. 1 dyrektywy państwa członkowskie mogą utrzymać w swoim prawie krajowym lub wprowadzić do niego przepisy, na mocy których sprzedawca detaliczny (czyli pośrednik lub agent turystyczny) również będzie odpowiedzialny za realizację imprezy turystycznej. Wspomnieć należy jeszcze o art. 14 ust. 4 dyrektywy, w którym państwa członkowskie uprawnione są do odpowiedniego ograniczenia rekompensaty, jaka ma zostać wypłacona przez organizatora, o ile owa rekompensata przyznawana jest na podstawie międzynarodowej konwencji niewiążącej Unii, która umożliwia ograniczenie rekompensaty, jaka ma zostać wypłacona przez usługodawcę.

Ustawodawca unijny pozostawił państwom członkowskim swobodę także w zakresie wyboru sposobu zorganizowania systemu ochrony podróżnego na wypadek niewypłacalności przedsiębiorcy[7]. Swoboda ta jest jednak znacznie ograniczona z uwagi na określenie w dyrektywie szczegółowych wymagań, jakie system ten ma spełniać[8]. Zwrócić należy jednak uwagę, że ustawodawca krajowy ma do pewnego stopnia prawo samodzielnie określić, jaki jest krąg podmiotów zobowiązanych do posiadania zabezpieczenia na wypadek niewypłacalności. Bowiem zgodnie z motywem 41 preambuły państwa członkowskie powinny mieć możliwość wprowadzenia wymogu, by również sprzedawcy detaliczni (pośrednicy i agenci turystyczni) posiadali zabezpieczenie na wypadek niewypłacalności. W pozostałym zakresie ustawodawca krajowy ma bardzo ograniczone pole manewru.

Stawia to przed naszym ustawodawcą poważne wyzwanie, jak spójnie pojęciowo wprowadzić do wewnętrznego porządku prawnego regulację zawartą w dyrektywie i jednocześnie zagwarantować jej późniejsze stosowanie zgodnie z duchem dyrektywy. Przykłady implementacji dyrektyw przyjmujących jako zasadę harmonizację maksymalną wskazują, że nie jest to zadanie łatwe[9]. Usta-

---

7 Art. 17 i 18 dyrektywy.

8 Por. motyw 39 preambuły.

9 Przykładem może być implementacja dyrektywy 2005/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady dotycząca nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez przedsiębiorstwa wobec konsumentów na rynku wewnętrznym oraz zmieniająca dyrektywę Rady 84/450/EWG, dyrektywę 97/7/WE, 98/27/WE, 2002/65/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady, Dz. Urz. L 149 z 10.06.2005 r., s. 22. Sposób jej implementacji do prawa polskiego wywołał dyskusję wśród przedstawicieli nauki prawa: M. Kępiński, *Opinia z 22 stycznia 2007 r. o projekcie ustawy o zwalczaniu nieuczciwych praktyk handlowych*, UOKiK RL-0303-138/06; P. Podrecki, *Dyrektywa o nieuczciwych praktykach handlowych i jej implementacja do prawa polskiego*, ZNUJ 2007/4/365; J. Szwaja, A. Tischner, *Implementacja dyrektywy 2005/29/WE o zwalczaniu nieuczciwych praktyk handlowych do prawa polskiego*, MoP 2007/20/1121; A. Kunkiel-Kryńska, *Implementacja dyrektyw opartych na zasadzie harmonizacji pełnej na przykładzie dyrektywy*

wodawca unijny posługuje się bowiem pojęciami niedookreślonymi, których implementacja do prawa krajowego z góry zakłada nadanie im znaczenia spójnego z wewnętrzną regulacją prawną każdego państwa członkowskiego, co wyklucza możliwość ujednolicenia w skali Unii. Z pewnością problemy ujawnią się również przy okazji prac nad transpozycją dyrektywy 2015/2302[10]. Podjęta zostać powinna gruntowna analiza regulacji prawnych obowiązujących w prawie polskim w zakresie świadczenia usług turystycznych i określenie ich korelacji z zakresem regulacji prawnych zawartych w dyrektywie. Wyzwanie jest tym większe, że nie ma jednej uniwersalnej regulacji świadczenia usług turystycznych w prawie polskim. Poza ustawą o usługach turystycznych uwzględnić należy chociażby regulacje odnoszące się do transportu lotniczego, morskiego, kolejowego i autokarowego, regulacje związane z handlem elektronicznym, nieuczciwymi praktykami rynkowymi, prawami konsumenta oraz zobowiązaniami umownymi uregulowanymi w kodeksie cywilnym.

Podmiotowy zakres stosowania dyrektywy 2015/2302

Dyrektywa 2015/2302 znajduje zastosowanie w odniesieniu do umów o imprezę turystyczną i powiązane usługi turystyczne zawierane pomiędzy przedsiębiorcami a podróżnymi[11]. Zwraca uwagę nowa terminologia zastosowana dla oznaczenia podmiotów w polskiej wersji językowej, do których zastosowanie znajdzie dyrektywa. Ustawodawca unijny celowo odchodzi od posługiwania się pojęciem „konsument" i zastępuje go słowem „podróżny", by uniknąć nieporozumień związanych interpretacją pojęcia „konsument" w świetle innych dyrektyw dotyczących ochrony konsumenta[12]. Zgodnie z art. 3 ust. 6 dyrektywy 2015/2302 „podróżny" oznacza każdą osobę, która chce zawrzeć umowę lub jest uprawniona do podróżowania na podstawie umowy zawartej w zakresie stosowania dyrektywy. W definicji powyższej nie wspomina się o celu podróży, w związku z tym podróżnym objętym ochroną będzie również osoba podróżująca w celach biznesowych. Potwierdza to uwaga zamieszczona

o nieuczciwych praktykach handlowych, MoP 2007/18/989; A. Kunkiel-Kryńska, *Metody harmonizacji prawa konsumenckiego w Unii Europejskiej i ich wpływ na procesy implementacyjne w państwach członkowskich*, Warszawa 2013; A. Tischner, *Miejsce implementacji dyrektywy 2005/29/WE do prawa polskiego*, [w:] *Nieuczciwe praktyki rynkowe. Ocena regulacji*, red. E. Nowińska, D. Kasprzycki, Kraków 2012, s. 53 i nast.

[10] Szerzej na temat problemów z terminologią prawną oraz oficjalnymi tłumaczeniami: J. Gospodarek, *Projektowana dyrektywa turystyczna a przyszłość turystyki w Unii Europejskiej i w Polsce*, [w:] *Rozprawy Naukowe Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu,* nr 46, 2014, s. 30 i nast.

[11] Art. 1 i 2 ust. 1 dyrektywy.

[12] Zob. motyw 7 preambuły.

w motywie 7 preambuły, w której nakazuje się stosować dyrektywę do osób podróżujących służbowo, w tym przedstawicieli wolnych zawodów lub osób samozatrudnionych, czy też innych osób fizycznych, o ile ich podróż nie jest organizowana na podstawie umowy ogólnej o zorganizowanie podróży służbowej zawieranej pomiędzy przedsiębiorcą a inną osobą fizyczną lub prawną działającą w celach związanych z jej działalnością handlową, gospodarczą, rzemieślniczą lub wykonywaniem wolnego zawodu. Tym samym zakres pojęcia „podróżny" obejmuje wszystkie podmioty chronione w dotychczasowej dyrektywie pod nazwą „konsument", a także podmioty chronione na gruncie polskiej ustawy o usługach turystycznych pod nazwą „klient".

Natomiast krąg przedsiębiorców zobowiązanych do przestrzegania dyrektywy uległ znacznym modyfikacjom w nowej dyrektywie. Zgodnie z art. 3 ust. 7 dyrektywy 2015/2302 „przedsiębiorca" to każda osoba fizyczna lub osoba prawna, niezależnie od tego, czy jest to podmiot publiczny, czy prywatny, która działa – w tym również za pośrednictwem każdej innej osoby działającej w jej imieniu lub na jej rzecz – w celach związanych z jej działalnością handlową, gospodarczą, rzemieślniczą lub wykonywaniem wolnego zawodu, w związku z umowami objętymi zakresem dyrektywy, występując w charakterze organizatora, sprzedawcy detalicznego, przedsiębiorcy ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych lub w charakterze dostawcy usług turystycznych.

W stosunku do podróżnego nadal podmiotem odpowiedzialnym za wykonanie umowy o udział w imprezie turystycznej pozostaje organizator, którym zgodnie z art. 3 ust. 8 dyrektywy 2015/2302 jest przedsiębiorca, który tworzy i sprzedaje lub oferuje do sprzedaży imprezy turystyczne, bezpośrednio lub za pośrednictwem innego przedsiębiorcy bądź razem z innym przedsiębiorcą, lub też przedsiębiorca, który przekazuje dane podróżnego innemu przedsiębiorcy. W tym ostatnim przypadku mamy do czynienia z istotnym rozszerzeniem pojęcia organizatora w stosunku do dotychczas obowiązującej dyrektywy, co stanowić ma odpowiedź na rosnącą stale liczbę transakcji dokonywanych przez Internet, za pośrednictwem stron oferujących usługi różnych przedsiębiorców z branży turystycznej. W szczególności chodzi tu o sytuacje, w których usługi turystyczne, składające się na imprezę turystyczną, nabywane są od oddzielnych przedsiębiorców za pośrednictwem powiązanych internetowych procesów rezerwacji, podczas których nazwisko podróżnego, szczegółowe dane dotyczące płatności oraz adres poczty elektronicznej są przekazywane przez przedsiębiorcę, z którym zawiera się pierwszą umowę, innemu przedsiębiorcy lub innym przedsiębiorcom, a umowa z tym innym przedsiębiorcą lub innymi przedsiębiorcami jest zawierana nie później niż 24 godziny po potwierdzeniu pierwszej usługi turystycznej (art. 3 ust. 2 lit. b

(v) dyrektywy 2015/2302.W nowej dyrektywie dotychczasowy pośrednik lub agent turystyczny ukryty jest pod pojęciem „sprzedawca detaliczny". Zgodnie z art. 3 ust. 9 dyrektywy 2015/2302 sprzedawca detaliczny to przedsiębiorca, niebędący organizatorem, który sprzedaje lub oferuje do sprzedaży imprezy turystyczne utworzone przez organizatora. Zasadniczo sprzedawca detaliczny nie ponosi odpowiedzialności za wykonanie umowy o udział w imprezie turystycznej, zarezerwowanej dla organizatora. W przypadku wątpliwości co do zakresu ponoszonej odpowiedzialności przez przedsiębiorcę zawierającego umowę z podróżnym, ustawodawca unijny nakazuje weryfikację tego, jaki był udział tego przedsiębiorcy w tworzeniu danej imprezy turystycznej. Natomiast bez znaczenia jest to, w jaki sposób ten przedsiębiorca nazywa prowadzoną przez siebie działalność, jak i to, czy przedsiębiorca działa po stronie podaży, czy też występuje jako agent działający na rzecz podróżnego[13].

Zauważyć należy, że sformułowanie „sprzedawca detaliczny" stanowi przykład bardzo nieudanego tłumaczenia na język polski pojęcia „retailer" użytego w angielskiej wersji językowej dyrektywy. Postulować należy rezygnację z posługiwania się terminologią charakterystyczną dla umowy sprzedaży, która przecież nie stanowi punktu odniesienia dla umów regulowanych przez dyrektywę, będących umowami o świadczenie usług[14].

Przedmiotowy zakres stosowania dyrektywy 2015/2302

Kluczowa dla całej dyrektywy 2015/2302 definicja imprezy turystycznej została uregulowana w art. 3 ust. 2. Impreza turystyczna to zasadniczo pakiet usług turystycznych, obejmujący co najmniej dwa różne rodzaje usług turystycznych na potrzeby tej samej podróży, przygotowany przez jednego przedsiębiorcę, oferowane lub sprzedawane po cenie obejmującej wszystkie usługi lub gdy taką ceną obciążany jest nabywca. Przy czym usługą turystyczną o charakterze podstawowym, o której mowa w tym artykule, jest przewóz pasażerów, zakwaterowanie do celów innych niż pobytowe[15] (niebędące nieodłącznym elementem przewozu pasażerów, takim jak miejsce do spania

[13] Motyw 22 preambuły.

[14] Szerzej na ten temat: B. Gnela, *Umowa konsumencka w polskim prawie cywilnym i prywatnym międzynarodowym*, Warszawa 2013, s. 360 i nast.; J. Gospodarek, *Znaczenie dla rynku turystycznego projektowanej dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie imprez turystycznych i aranżowanych usług turystycznych*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego", nr 807, „Ekonomiczne Problemy Turystyki", nr 3 (27), Szczecin 2014, s. 173 i nast.

[15] Zwrócić należy uwagę, że ustawodawca unijny wyraźnie rozstrzygnął wątpliwość, która pojawiła się na gruncie dotychczas obowiązującej dyrektywy i dotyczyła zakwaterowania w czasie kursów językowych. Zgodnie z motywem 17 preambuły zakwaterowania w celach pobytowych, w tym na potrzeby długoterminowych kursów językowych, nie należy uważać za zakwaterowanie w rozumieniu niniejszej dyrektywy.

w wagonie sypialnym lub na promie), wynajem samochodów lub innych pojazdów silnikowych oraz każda inna usługa świadczona turystom, która nie jest nieodłączną częścią wcześniej wymienionych usług turystycznych[16]. Przykładem usług świadczonych turystom, o których mowa w ostatnim zdaniu, są np.: imprezy sportowe, koncerty, wstęp do parków rozrywki, kurs nurkowania, lekcje narciarstwa, zwiedzanie atrakcji turystycznych, program odnowy biologicznej, program zajęć sportowych[17]. Natomiast nie należy traktować jako usługi turystycznej, mającej samodzielny status w pakiecie stanowiącym imprezę turystyczną, usług dodatkowych oferowanych podróżnym w trakcie przewozu np.: dystrybucji napojów i przekąsek, zapewniania rozrywki w trakcie podróży, obsługi stewardów, transportu bagażu, zapewniania noclegu w ramach transportu pasażerskiego na długich dystansach[18]. Podobnie za usługi towarzyszące usłudze zakwaterowania zasadniczo uznać należy np.: obsługę kelnerską, sprzątanie pokoi, pralnię, sejf, transfer z hotelu na lotnisko, możliwość korzystania z hotelowego basenu lub salonu fryzjerskiego i centrum spa[19].

W celu usunięcia wątpliwości co do zakresu pojęcia „impreza turystyczna", powstałych na gruncie dotychczas obowiązującej dyrektywy 90/314/EWG, a także po to by sprostać wyzwaniom obrotu elektronicznego, doprecyzowane zostały dodatkowo jej poszczególne elementy. Zatem w pojęciu imprezy turystycznej mieścić się będą także umowy, w których pakiet usług turystycznych przygotowywany jest przez przedsiębiorcę na prośbę podróżnego lub zgodnie z jego wyborem, dokonanym zanim zawarto jedną umowę na wszystkie usługi[20]. Ponadto dla konstrukcji pakietu nie będzie miało znaczenia to, czy przedsiębiorca zawarł oddzielne umowy z indywidualnymi dostawcami usług turystycznych, czy też umożliwia on jedynie wybranie i nabycie tych usług w jednym punkcie sprzedaży, w ramach jednej rezerwacji, zanim podróżny zgodzi się dokonać zapłaty. Istotne jest to, że usługi turystyczne w tym przypadku są oferowane lub sprzedawane po cenie obejmu-

16 Art. 2 ust. 1 dyrektywy. Por. również motyw 17 preambuły, w którym ustawodawca unijny wyraźnie wskazał, że usługi finansowe, takie jak ubezpieczenie podróży, nie powinny być uważane za usługi turystyczne.

17 Por. motyw 18 preambuły.

18 Por. motyw 17 preambuły *in fine*.

19 Por. motyw 17 preambuły.

20 Wątpliwość ta została już rozstrzygnięta w orzecznictwie ETS na gruncie dotychczasowej dyrektywy. Zob. Wyrok Trybunału (trzecia izba) z dnia 30 kwietnia 2002 r. Club-Tour, Viagens e Turismo SA przeciwko Alberto Carlos Lobo Gonçalves Garrido, przy udziale Club Med Viagens Ldª. Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym: Tribunal Judicial da Comarca do Porto – Portugalia. Sprawa C-400/00. ECLI:EU:C:2002:272. European Court reports 2002 Page I-04051.

jącej wszystkie te usługi lub po cenie całkowitej, lub są reklamowane bądź sprzedawane przy użyciu określenia „impreza turystyczna", „oferta łączona", „all-inclusive" lub „wszystko w cenie"[21]. Co więcej poszczególne usługi mogą być również łączone po zawarciu umowy, na podstawie której przedsiębiorca uprawnia podróżnego do dokonania wyboru spośród różnych rodzajów usług turystycznych. Regulacja ta znajdzie zastosowanie w sytuacji, gdy impreza turystyczna stanowi prezent dla podróżnego[22].

Imprezą turystyczną, do której znajdzie zastosowanie dyrektywa 2015/2302, będzie również pakiet usług turystycznych nabywanych od internetowych sprzedawców detalicznych za pośrednictwem powiązanych procesów rezerwacji online w ramach tzw. przeklikiwania (ang. *click through*), pod warunkiem, że poszczególne umowy są zawierane nie później niż 24 godziny od potwierdzenia rezerwacji pierwszej usługi turystycznej[23]. Dochodzi wtedy do przekazania przez przedsiębiorcę, z którym podróżny zawiera pierwszą umowę, danych osobowych podróżnego, szczegółowych danych dotyczących płatności oraz adresu poczty elektronicznej, innemu przedsiębiorcy lub innym przedsiębiorcom.

Przedsiębiorca, u którego podróżny dokonuje pierwszej rezerwacji, jest organizatorem w rozumieniu dyrektywy. Zarówno on, jak i przedsiębiorca, któremu przekazywane są dane, mają obowiązek udzielić podróżnemu informacji wymienionych w art. 5 ust. 1 lit. a–h dyrektywy w zakresie, w jakim jest to istotne dla oferowanych przez nich usług turystycznych. Ponadto organizator udziela również standardowych informacji przedkontraktowych za pośrednictwem formularza zawartego w załączniku I część C do dyrektywy 2015/2302 Następnie przedsiębiorcy, którym przekazywane są dane, mają obowiązek poinformować organizatora o zawarciu umowy prowadzącej do powstania imprezy turystycznej oraz muszą udostępnić organizatorowi informacje niezbędne do wypełnienia jego obowiązków jako organizatora[24].

Powody tak istotnego rozszerzenia definicji imprezy turystycznej ustawodawca unijny ujawnia w motywie 13 preambuły: „Takie ułatwianie nabywania usług wynika często z powiązań handlowych, których elementem jest wynagrodzenie, pomiędzy przedsiębiorcą ułatwiającym nabywanie dodatkowych usług turystycznych a innym przedsiębiorcą – niezależnie od metody

---

21 Por. motyw 10 preambuły.

22 Por. motyw 11 preambuły.

23 Szerzej na temat dynamicznych pakietów turystycznych: Study on Consumer Detriment in the area of Dynamic Packages. Final report to European Commission – Health and Consumers DG. Prepared by London Economics 2009, dostępny na stronie: http://ec.europa.eu/consumers/archive/rights/docs/study_consumer_detriment_dyna_packages_en.pdf.

24 Art. 7 ust. 3 dyrektywy.

obliczania takiego wynagrodzenia, które może na przykład być uzależnione od liczby kliknięć lub od obrotu. Przepisy takie miałyby na przykład zastosowanie w sytuacji, gdy wraz z potwierdzeniem rezerwacji pierwszej usługi turystycznej, takiej jak przelot lub przejazd pociągiem, podróżny otrzymuje zaproszenie do zarezerwowania dodatkowej usługi turystycznej dostępnej w wybranym docelowym miejscu podróży – na przykład zakwaterowania w hotelu – wraz z linkiem do strony internetowej rezerwacji innego dostawcy usług lub pośrednika. Wprawdzie usługi takie nie powinny stanowić imprezy turystycznej w rozumieniu niniejszej dyrektywy, zgodnie z którą jeden organizator jest odpowiedzialny za należytą realizację wszystkich usług turystycznych, jednak takie powiązane usługi turystyczne stanowią alternatywny model biznesowy, który często jest silną konkurencją dla imprez turystycznych".

Z uwagi na dynamiczny charakter obrotu elektronicznego i konieczność zapewnienia adekwatności regulacji prawnej do zmieniających się modeli biznesowych wykorzystywanych na rynku usług turystycznych, w art. 26 dyrektywy 2015/2302 zawarta została tzw. klauzula przeglądowa. Na jej podstawie Komisja Europejska zobowiązana została do przedstawienia, w terminie trzech lat od wejścia w życie dyrektywy, oceny skuteczności przepisów mających zastosowanie do rezerwacji online dokonywanych w różnych punktach sprzedaży oraz uznawania takich rezerwacji za imprezy turystyczne, powiązane usługi turystyczne lub odrębne usługi turystyczne, w szczególności zaś dotyczące definicji imprezy turystycznej określonej w art. 3 pkt 2 lit. b ppkt v i tego, czy zasadna jest korekta lub rozszerzenie tej definicji[25]. Wprowadzenie klauzuli przeglądowej w tym zakresie stosowania dyrektywy 2015/2302 umożliwi elastyczne reagowanie na zmiany w elektronicznym obrocie usługami turystycznymi.

W odpowiedzi na liczne praktyki rynkowe przedsiębiorców z branży turystycznej wprowadzające konsumenta w błąd, co do tego, jaką umowę zawiera, ustawodawca unijny zakresem pojęcia „impreza turystyczna" wyraźnie objął również usługi turystyczne reklamowane lub sprzedawane pod pojęciem „imprezy turystycznej" lub podobnym. Ponadto w załączniku do Rezolucji ustawodawczej z 27 października 2015 r. znajduje się oświadczenie Komisji Europejskiej, w którym zobowiązuje się ona przedstawić Parlamentowi informacje o praktykach handlowych, w ramach których dostawcy usług

[25] Zob. punkt 12 Uzasadnienia Rady: Stanowisko Rady (UE) nr 13/2015 w pierwszym czytaniu w sprawie przyjęcia dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych, zmieniającej rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 i dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE oraz uchylającą dyrektywę Rady 90/314/EWG (2015/C 360/02) (Dz.Urz. UE 30.10.2015 r., C 360/37 i nast.).

turystycznych, świadczący usługi online, włączają do swoich ofert dodatkowe usługi w ukryty, niejasny lub niejednoznaczny sposób i na przykład ukrywają możliwość rezygnacji z rezerwowania dalszych usług[26].

Ustawodawca unijny wyraźnie wskazuje, jakie połączenia usług turystycznych nie będą mieścić się w pojęciu imprezy turystycznej. W szczególności nie będą imprezą turystyczną pakiety usług turystycznych obejmujące jeden rodzaj usługi turystycznej podstawowej (przewóz, zakwaterowanie lub wynajem pojazdu silnikowego) połączony z co najmniej jednym typem usług świadczonych turystom (który nie jest nieodłączną częścią wcześniej wymienionych usług podstawowych), jeżeli te ostatnie usługi nie będą stanowić znacznej części wartości tego połączenia, nie będą reklamowane jako istotny element tego połączenia, ani nie będą stanowić ich istotnego elementu z innych względów[27]. Z uwagi na wysoce nieprecyzyjne określenia użyte w tej regulacji pozytywnie należy ocenić wprowadzenie przez Radę do preambuły wyjaśnienia, zgodnie z którym – gdy inne usługi świadczone turystom stanowią 25% lub więcej wartości danego połączenia, usługi te powinny być uważane za stanowiące znaczną część wartości imprezy turystycznej lub powiązanej usługi turystycznej[28].

Zakresem pojęcia impreza turystyczna nie będą objęte również sytuacje, w których podróżny wybiera i nabywa inną usługę dopiero po rozpoczęciu realizacji usługi turystycznej podstawowej. Ustawodawca unijny zwraca jednak uwagę na możliwość obchodzenia dyrektywy w taki sposób, że organizatorzy lub sprzedawcy detaliczni oferowaliby podróżnemu wybór dodatkowych usług świadczonych turystom z wyprzedzeniem, po czym oferowaliby zawarcie umowy na te usługi dopiero po rozpoczęciu realizacji pierwszej usługi turystycznej[29]. Wobec tego przepisy implementujące dyrektywę 2015/2302 w tym zakresie powinny tego typu praktyki eliminować.

Poza ochroną podróżnych zawierających umowę o udział w imprezie turystycznej, dyrektywa 2015/2302 reguluje w art. 17 również sytuację prawną nabywcy powiązanych usług turystycznych. Głównym celem tej regulacji

---

[26] Zob. Rezolucja ustawodawcza Parlamentu Europejskiego z dnia 27 października 2015 r. w sprawie stanowiska Rady w pierwszym czytaniu w sprawie przyjęcia dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych, zmieniającej rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 i dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE oraz uchylającej dyrektywę Rady 90/314/EWG (09173/3/2015 – C8-0281/2015 – 2013/0246(COD)) (Zwykła procedura ustawodawcza: drugie czytanie), dostępna na stronie http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2015-0366+0+DOC+XML+V0//PL#BKMD-9.

[27] Zob. art. 3 ust. 2 *in fine*.

[28] Zob. motyw 18 preambuły.

[29] *Ibidem*.

jest zobowiązanie przedsiębiorcy umożliwiającego zamawianie powiązanych usług turystycznych do udzielania odpowiedniej informacji podróżnym o zakresie przysługującej im, na gruncie dyrektywy, ochrony oraz wprowadzenie ochrony na wypadek niewypłacalności przedsiębiorcy[30].

Zgodnie z art. 3 ust. 5 dyrektywy 2015/2302 z powiązanymi usługami turystycznymi podróżny będzie miał do czynienia w sytuacji, gdy nabywa co najmniej dwa różne rodzaje usług turystycznych, na podstawie odrębnych umów z poszczególnymi dostawcami usług turystycznych, na potrzeby tej samej podróży lub tych samych wakacji, a jednocześnie usługi te nie stanowią imprezy turystycznej w rozumieniu dyrektywy. Istotne jest to, że do nabycia tych usług powiązanych dochodzi przy okazji jednej wizyty lub jednego kontaktu z punktem sprzedaży przedsiębiorcy, który ułatwia podróżnym dokonanie oddzielnego wyboru i oddzielnej płatności za każdą z dodatkowych usług turystycznych. Do nabycia powiązanej usługi turystycznej dojdzie także wtedy, gdy przedsiębiorca ułatwi w sposób ukierunkowany zamówienie co najmniej jednej dodatkowej usługi turystycznej u innego przedsiębiorcy i jeśli umowa z takim innym przedsiębiorcą zostanie zawarta nie później niż 24 godziny po potwierdzeniu rezerwacji pierwszej usługi turystycznej. Przykładem, który ilustruje powstawanie powiązanych usług turystycznych, jest sytuacja, w której wraz z potwierdzeniem rezerwacji biletu na lot samolotem podróżny otrzymuje zaproszenie do zarezerwowania hotelu w wybranym, docelowym miejscu podróży wraz z linkiem do strony internetowej rezerwacji dostawcy tej usług lub pośrednika[31].

Jednocześnie ustawodawca unijny nakazuje odróżniać powiązane usług turystycznych od usług turystycznych, które podróżni rezerwują niezależnie, często w różnym czasie – nawet jeżeli są one rezerwowane na potrzeby tej samej podróży lub tych samych wakacji[32]. Nie należy również utożsamiać powiązanych usług turystycznych, oferowanych online, z powiązanymi stronami internetowymi, których celem nie jest zawarcie umowy z podróżnym. Podobnie w pojęciu powiązanych usług turystycznych nie będą mieścić się hiperlinki, za pośrednictwem których podróżni są kierowani do stron innych przedsiębiorców działających na rynku usług turystycznych, oraz pliki cookies,

---

30 Zob. Stanowisko Rady w pierwszym czytaniu w sprawie przyjęcia Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych, zmieniającej rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 i dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE oraz uchylającej dyrektywę Rady 90/314/EWG – Uzasadnienie Rady – Przyjęte przez Radę 18 września 2015 r., punkt 13, dostępne na stronie: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/documents/imco/dv/cons_cons(2015)09173(add1)_rev3_/cons_cons(2015)09173(add1)_rev3_pl.pdf.

31 Zob. motyw 13 preambuły.

32 Zob. motyw 12 preambuły.

czy metadane, które używane są do umieszczania ogłoszeń na stronach internetowych[33]. Ponadto, analogicznie do regulacji pojęcia imprezy turystycznej, dyrektywa nie będzie jednak miała zastosowania do powiązanych usług turystycznych w przypadku nabycia jednego rodzaju podstawowych usług turystycznych w połączeniu z co najmniej jednym typem usług świadczonych turystom, jeżeli te ostatnie usługi nie stanowią znaczącej części łącznej wartości usług i nie są reklamowane jako zasadniczy element danego połączenia ani w inny sposób nie stanowią zasadniczego elementu tego połączenia[34].

Regulacja dotycząca usług powiązanych stanowić będzie najpoważniejszą zmianę w sektorze usług turystycznych. Komisja Europejska szacuje, że nowa dyrektywa zwiększy zakres zastosowania unijnych standardów ochrony podróżnych do umów zawieranych na rynku turystycznym – z 23% do 46%[35].

Nowa definicja imprezy turystycznej znajduje swoje odzwierciedlenie w definicji umowy o udział w imprezie turystycznej. Zgodnie art. 3 ust. 3 dyrektywy 2015/2302 umowa o udział w imprezie turystycznej odnosić się będzie do umowy obejmującej w swojej treści wszystkie usługi turystyczne wybrane przez podróżnego (czy to w formie wcześniej przygotowanego przez przedsiębiorcę pakietu usług, czy też pakietu indywidualnie skomponowanego na życzenie lub przez podróżnego). Ponadto może ona przybrać formę wielu umów cząstkowych dotyczących poszczególnych usług turystycznych objętych imprezą turystyczną, jeżeli impreza turystyczna jest realizowana na podstawie odrębnych umów. W tym ostatnim przypadku pojawią się niewątpliwie problemy związane chociażby z określeniem, w którym momencie powstaje umowa o udział w imprezie turystycznej i kim są jej strony. Przetransponowanie tej konstrukcji umowy do prawa polskiego, w sposób spójny z naszym systemem prawa kontraktowego, stanowić będzie duże wyzwanie dla ustawodawcy polskiego.

Dla pełnego określenia zakresu przedmiotowego stosowania dyrektywy 2015/2302 konieczne jest jeszcze uwzględnienie umów wyraźnie z niej wyłączonych na podstawie art. 2 ust. 2. W szczególności dyrektywa nie ma zastosowania do imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych

---

33 *Ibidem*.

34 Art. 3 ust. 5 *in fine*.

35 Zob. punkt 2 Komunikatu z dnia 5.10.2015 r. Komisji do Parlamentu Europejskiego na podstawie art. 294 ust. 6 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej dotyczący stanowiska Rady w sprawie przyjęcia dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych, zmieniającej rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 i dyrektywę 2011/83/UE oraz uchylającej dyrektywę Rady 90/314/EWG. Bruksela, COM(2015) 493 final 2013/0246(COD), dostepny na stronie: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52015PC0493&qid=1448109572389&from=EN.

trwających krócej niż 24 godziny, chyba że obejmują one nocleg. Ponadto poza dyrektywą pozostają również sytuacje, w których dochodzi do oferowania imprez turystycznych lub ułatwiania zamawiania powiązanych usług turystycznych na zasadach niekomercyjnych, pod warunkiem, że ma to miejsce w stosunku do ograniczonej grupy podróżnych i zdarza się nie częściej niż okazjonalnie. Wyłączenia te odnoszą się do krótkich podróży, takich jak wycieczki organizowane nie częściej niż kilka razy w roku przez organizacje charytatywne, kluby sportowe lub szkoły dla ich członków, które jednocześnie nie są przedmiotem ofert publicznej[36]. Także i w tych przepadkach ustawodawca unijny nakazuje jednak udzielić uczestnikom tych wycieczek odpowiednich informacji na temat tego, że nie przysługuje im ochrona wynikająca z dyrektywy 2015/2302[37].

Wyraźnie wyłączono z zakresu stosowania dyrektywy 2015/2302 również imprezy turystyczne i powiązane usługi turystyczne nabywane na podstawie umowy ogólnej o organizację podróży służbowej, zawieranej między przedsiębiorcą a inną osobą fizyczną lub prawną działającą w celach związanych z jej działalnością handlową, gospodarczą, rzemieślniczą lub zawodową. Chodzi tu zasadniczo o sytuacje, w których przedsiębiorcy zawierają umowę ogólną z biurem podróży, której przedmiotem jest organizacja wielu podróży w określonym czasie. Zdaniem ustawodawcy unijnego taki podróżny nie wymaga ochrony, którą przewiduje się dla konsumentów. Ponadto zwykle wyjazdy służbowe objęte są już, porównywalnym w stosunku do imprez turystycznych, poziomem ochrony[38].

Poza wyraźnymi wyłączeniami niektórych umów z zakresu stosowania dyrektywy 2015/2302, na podstawie art. 2 ust. 2, ustawodawca unijny wskazał jeszcze jeden przypadek w tekście preambuły. Na podstawie motywu 15 preambuły zakup odrębnej usługi turystycznej, jako pojedynczej usługi turystycznej, nie powinien stanowić ani imprezy turystycznej, ani powiązanej usługi turystycznej. To stwierdzenie jest dość oczywiste w świetle przyjętych w dyrektywie definicji imprezy turystycznej i powiązanych usług turystycznych. Odpowiada to również dotychczasowej regulacji zawartej w dyrektywie 90/314/EWG.

---

[36] Zob. motyw 19 preambuły.

[37] *Ibidem*.

[38] Zob. motyw 7 preambuły oraz Stanowisko Rady w pierwszym czytaniu w sprawie przyjęcia Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych, zmieniającej rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 i dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE oraz uchylającej dyrektywę Rady 90/314/EWG – Uzasadnienie Rady – Przyjęte przez Radę 18 września 2015 r., punkt 21, dostępne na stronie: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/documents/imco/dv/cons_cons(2015)09173(add1)_rev3_/cons_cons(2015)09173(add1)_rev3_pl.pdf.

Podsumowanie

Powyższa analiza wyraźnie wskazuje na poważne zmiany na rynku usług turystycznych, które muszą nastąpić w związku z implementacją dyrektywy 2015/2302 do prawa polskiego. Przede wszystkim rozszerzeniu ulegnie katalog umów objętych nową regulacją. Wiele umów, które obecnie znajdują się poza zakresem przepisów implementujących dyrektywę 90/314/EWG, będzie stanowiło imprezę turystyczną lub powiązane usługi turystyczne objęte zakresem zastosowania nowej dyrektywy. Oznacza to rozszerzenie systemu ochrony i wzrost bezpieczeństwa prawnego podróżnego. Wyraźnie zwiększy się transparentność transakcji dokonywanych za pośrednictwem Internetu w zakresie określania statusu prawnego stron zawieranych w ten sposób umów o udział w imprezie turystycznej lub umów prowadzących do nabycia powiązanych usług turystycznych. Prowadzić to będzie równocześnie do powstania warunków do równej konkurencji pomiędzy przedsiębiorcami oferującymi usługi z branży turystycznej. Z drugiej strony jednak zmieniony zakres podmiotowy i przedmiotowy dyrektywy spowoduje wzrost kosztów działalności małych i średnich przedsiębiorców, którzy do te pory działali poza ramami dotychczasowej dyrektywy, co odbić się może na cenach ich usług.

Implementacja dyrektywy 2015/2302 wiązać się będzie z poważnymi problemami dla polskiego ustawodawcy, związanymi z koniecznością zapewnienia maksymalnej harmonizacji. Wydaje się, że ustawodawca unijny przewidział wystarczająco dużo czasu na dokonanie transpozycji dyrektywy do prawa krajowego. Zgodnie z art. 28 dyrektywy 2015/2302 państwa członkowskie przyjmują i publikują najpóźniej do dnia 1 stycznia 2018 r. przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do jej wykonania. Natomiast moc obowiązującą przepisy krajowe powinny nabyć od dnia 1 lipca 2018 r. W tym samym dniu utraci moc dyrektywa 90/314/EWG. Zgodnie z art. 30 sama dyrektywa wejdzie w życie dwudziestego dnia po jej opublikowaniu w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej, czyli w dniu 31 grudnia 2015 r.

Termin dla transpozycji dyrektywy 2015/2302 do prawa polskiego wydaje się wystarczająco długi, ale biorąc pod uwagę polskie doświadczenia związane z implementacją dyrektyw z obszaru prawa prywatnego oraz złożoność i daleko idące konsekwencje proponowanych zmian, postulować należy niezwłoczne podjęcie prac legislacyjnych.

Abstract
Scope of application of the new directive on package travel and linked travel arrangements from the perspective of polish law

The purpose of that article is to analyze the scope of application of the new directive on package travel and linked travel arrangements. The new directive aims to modernise the rules on package travel currently contained in Directive 90/314/EEC, by increasing the protection of consumers purchasing online travel combinations. The inclusion of customised combinations of travel services, in particular those purchased on-line, in the scope of the new directive will change significantly the scope of application of the protection offered to travelers. It is estimated that the new directive will double the share of protected contracts from 23% to 46% in the EU travel market. New directive will increase legal certainty and transparency for both travellers and businesses, reduce consumer detriment associated with such combinations and ensure fairer competition between travel businesses. New directive will be based on full harmonisation, with a few limited exceptions where, because of different legal traditions or approaches, Member States will be allowed to maintain different solutions. The process of implementation of the new directive will be difficult because of the complexity of that legal text and its serious consequences for the whole tourism industry in Poland.

Key words: scope of application, level of harmonization, travel services, package, package travel contract, linked travel arrangements, trader, traveler, organizer, retailer

Streszczenie
Zakres stosowania nowej dyrektywy w sprawie imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych z perspektywy prawa polskiego

Niniejsza praca ma na celu analizowanie zakresu stosowania nowej dyrektywy w sprawie imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych. Celem dyrektywy jest modernizacja przepisów dotyczących imprez turystycznych w dyrektywie 90/314/EEC przez zwiększenie ochrony konsumentów, kupujących podróży przez Internet. Obejmowanie zakresem dyrektywy opracowanych usług turystycznych, zwłaszcza tych kupowanych przez Internet, znacznie zmieni zakres ochrony zapewnianej podróżnikom. Szacuje się, że nowa dyrektywa zwiększy udział umów chronionych z 23% do 46% rynku podróży w Unii Europejskiej. Nowa dyrektywa zwiększy poziom pewności i przejrzystości dla podróżników, jak i przedsiębiorstw, zredukuje problemy konsumentów i zapewni bardziej uczciwą konkurencję między przedsiębiorstwami turystycznymi. Nowa dyrektywa będzie polegała na całkowitej harmonizacji, z kilkoma ograniczonymi wyjątkami, gdzie państwa członkowskie będą miały możliwość dostosowania innych rozwiązań z powodu innych systemów prawnych. Implementacja nowej dyrektywy będzie niełatwa z powodu złożoności tekstu prawnego i skutków prawnych dla całego rynku turystycznego w Polsce.

Słowa kluczowe: zakres stosowania, poziom harmonizacji, usługi turystyczne, imprezy turystyczne, umowy dotyczące imprez turystycznych, sprzedawcy, podróżni, organizatorzy, detaliści